

**АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СПІВРОБІТНИКІВ
ЗА ПЕРЕДАЧУ ЗАБОРОНЕНИХ ПРЕДМЕТІВ В УСТАНОВИ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ
У МЕХАНІЗМІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ**

**ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY OF EMPLOYEES FOR TRANSMISSION
OF THE FORBIDDEN OBJECTS IN ESTABLISHMENTS OF IMPLEMENTATION
OF PUNISHMENTS IN MECHANISM OF COUNTERACTION TO CORRUPTION**

Боднарчук О.Г.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри господарсько-правових дисциплін
юридичного факультету*

Національного університету державної податкової служби України

У статті аналізується адміністративна відповідальність, що застосовується до співробітників кримінально-виконавчої системи за вчинення протиправних діянь корупційного характеру. Розглянуто проблеми застосування заходів адміністративної відповідальності за незаконну передачу заборонених предметів в установи виконання покарань.

Ключові слова: адміністративне корупційне правопорушення, кримінально-виконавча система, незаконна передача заборонених предметів, адміністративна відповідальність.

В статье анализируется административная ответственность, которая применяется в отношении сотрудников уголовно-исполнительной системы за совершение противоправных деяний коррупционного характера. Рассмотрены проблемы применения мер административной ответственности за незаконную передачу запрещенных предметов в учреждения исполнения наказаний.

Ключевые слова: административное коррупционное правонарушение, уголовно-исполнительная система, незаконная передача запрещенных предметов, административная ответственность.

The article analyzes the administrative responsibility that apply in respect of employees of penitentiary for committing illegal acts of corruption. The problems of application of administrative responsibility for the illegal transfer of prohibited items in the penitentiary.

Key words: administrative corruption crime, criminally-executive system, illegal transmission of the forbidden objects, administrative responsibility.

Постановка проблеми. Становлення України як демократичної правової держави вимагає створення ефектної правової основи, спрямованої на забезпечення та регулювання суспільних відносин, що виникають у сфері управління, зокрема в галузі діяльності кримінально-виконавчої системи. Важливу роль у вирішенні зазначеної задачі відіграє адміністративна відповідальність, яка сприяє блокуванню правопорушень у кримінально-виконавчій системі, служить гарантією законності, стабільності та нормальної діяльності її органів і установ.

Виклад основного матеріалу. Г.З. Бейсикова щодо поставленого питання зазначає: «нормотворча діяльність у сфері дисципліни повинна постійно бути в розвитку. Уповноважені на нормотворчість органи повинні своєчасно реагувати на зміни, що відбуваються в соціальному, політичному, економічному житті країни. У зв'язку з цим вони повинні вчасно ставити перед законодавцем питання щодо вдосконалення законодавчого регулювання праці служби в органах кримінально-виконавчої системи, в тому числі у сфері дисципліни» [1].

С.Г. Братель в статті «Особливості юридичної відповідальності працівників міліції» робить висновок про те, що «реформування органів внутрішніх справ неможливе без реформаційних процесів, які відбуваються в площині проходження служби в цих органах, яке є важливою складовою адміністративної реформи в Україні. Причому одним із головних напрямів реформи органів внутрішніх справ мають стати заходи, спрямовані на підвищення відповідальності працівників міліції за належне виконання ними службових обов'язків» [2, с. 304].

А.В. Соколов доречно звертає увагу на те, що відповідальність при здійсненні пенітенціарної діяльності носить комплексний характер, оскільки вимоги до її проведення мають різну юридичну природу, а їх порушення тягне різні санкції. Необхідність розмежування і диференціації відповідальності залежно від виду правопорушення зумовлює доцільність звернення, передусім, до основних положень про відповідальність [3]. Адміністративна відповідальність – один з основних інститутів адміністративного права, що охоплює велику кількість адміністративно-правових норм, які характеризують і

регулюють даний вид відповідальності. Поняття адміністративної відповідальності, її зміст і обсяг до сьогоднішнього часу залишаються одним із найбільш суперечливих питань української адміністративно-правової науки [4, с. 289]. М.В. Калашник зазначає, що «поняття стадій вчинення адміністративних проступків у чинному законодавстві не визначено. Законодавець не виділив окремі стадії, як це зроблено в кримінальному законодавстві (за окремим винятком, наприклад, ст. 188 Кодексу України про адміністративні правопорушення)» [5].

А.М. Колосков звертає увагу на те, що якщо кримінальні та адміністративні покарання багато в чому містять елемент кари, спрямований на відновлення соціальної справедливості, то дисциплінарні стягнення в основному застосовуються з метою дисциплінувати співробітника, виховати в ньому сумління ставлення до порядку несення служби, своїх службових обов'язків [6]. Також А.М. Колосков зазначає, що на відміну від дисциплінарних стягнень адміністративні покарання застосовуються широким колом уповноважених органів (посадових осіб) виконавчої влади, місцевого самоврядування, а також судами. При цьому між особою, яка застосовує адміністративне покарання, і суб'єктом адміністративної відповідальності відсутні відносини службового підпорядкування [6].

Нормативно-правовим актом, що регулює аспекти адміністративної відповідальності, є Кодекс України про адміністративні правопорушення [7]. Фактичною підставою адміністративної відповідальності є вчинення адміністративного правопорушення, під яким розуміється протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність (ч. 1 ст. 9 КУпАП). До числа суб'єктів, до яких можливо застосувати адміністративну відповідальність, належать посадові особи органів державної влади (ст. 14 КУпАП), куди входять і співробітники Державної кримінально-виконавчої служби України. Так, відповідно до ч. 1 ст. 15 КУпАП військовослужбовці і призовані на збори військовозобов'язані, а також осо-

би рядового і начальницького складів органів внутрішніх справ несуть відповідальність за адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами. Проте є винятки, відповідно до яких співробітники кримінально-виконавчої системи України несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах відповідно до ч. 1 ст. 15 КУпАП, а саме ... за вчинення корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних з корупцією ... Відмінною особливістю застосування адміністративних покарань, передбачених за дані адміністративні правопорушення, є заборона на застосування виправних робіт і адміністративного арешту щодо співробітників кримінально-виконавчої системи України.

М.В. Калашник у статті «Юридична відповідальність працівників органів внутрішніх справ» виокремлює найсуттєвіші риси адміністративної відповідальності та робить висновки, що вона: «по-перше, є засобом охорони правопорядку, засобом здійснення державної влади; по-друге, є наслідком антигромадського діяння; по-третє, супроводжується державним і громадським осудом проступку; по-четверте, забезпечується громадським примусом; по-п'яте, реалізується у відповідних процесуальних формах» [5].

Необхідно відмітити, що за своєю структурою корупційні діяння, допущені співробітниками кримінально-виконавчої системи, – це факти незаконного отримання грошової винагороди за передачу засудженим предметів, обіг яких у місцях позбавлення волі заборонений. Отже, мотивом скоєння даного правопорушення є користь, в основному отримання грошових коштів, тобто тут наявний склад корупційного злочину. Але, незважаючи на це, не завжди вдається встановити корупційний аспект здійснення даних діянь, а саме встановити, що воно було здійснено за винагороду. Але і в такому випадку такі дії співробітника підпадають під склад адміністративного правопорушення. Тобто корупційні адміністративні правопорушення являють собою адміністративні правопорушення, що мають ознаки корупції, але не містять складу злочину, за вчинення яких встановлена адміністративна відповідальність.

Отже, вчинення державним службовцем будь-якої корупційної дії, якщо вона не містить складу злочину, передбачає адміністративне стягнення [8, с. 48].

На думку С.Т. Асаїнова, адміністративне корупційне правопорушення – це комплексний інститут, що охоплює дві самостійні складові адміністративних корупційних правопорушень, спрямованих проти державних і громадських інтересів у формі: а) протиправного отримання посадовою особою державного органу матеріальних, будь-яких благ і переваг; б) протиправне надання фізичними та юридичними особами будь-яких матеріальних та інших благ і переваг [9, с. 35].

Крім цього, 1 липня 2011 р. набрав чинності Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» [10], де у ст. 4 зазначені суб'єкти відповідальності за корупційні правопорушення. Суб'єктами відповідальності є особи рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ. У вищезазначеному законі корупційне правопорушення визначене як умисне діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною в ч. 1 ст. 4 Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, цивільну та дисциплінарну відповідальність.

Адміністративній відповідальності за передачу заборонених предметів особам, що утримуються в установах виконання покарань, притаманні загальні ознаки, що характеризують адміністративну відповідальність у цілому, будучи невід'ємною частиною даного правового інституту. Основними рисами адміністративної відповідальності за передачу заборонених предметів є такі: «1. Підставою адміністративної відповідальності за передачу заборонених предметів є адміністративне правопорушення – при-

хована від огляду передача або спроба передачі будь-яким способом особам, яких тримають у слідчих ізоляторах, установах виконання покарань, алкогольних напоїв, лікарських та інших засобів, що викликають одурманювання, а так само інших заборонених для передачі предметів. 2. Адміністративна відповідальність за передачу заборонених предметів до виправних установ або в місця утримання під вартою з моменту її введення і до теперішнього часу завжди встановлювалася виключно на законодавчому рівні. 3. Суб'єктами адміністративної відповідальності за передачу заборонених предметів є всі фізичні особи, осудні та ті, що досягли шістнадцяти років до моменту здійснення правопорушення, за винятком засуджених, підозрюваних і обвинувачених у здійсненні злочинів. 4. Адміністративна відповідальність за порушення вимог ст.188 КУпАП полягає у вживанні до осіб, що їх вчинили, таких видів адміністративних покарань, як попередження, штраф із конфіскацією заборонених предметів. 5. Притягнення до адміністративної відповідальності за передачу заборонених предметів здійснюється в порядку провадження у справах про адміністративні правопорушення, яке відрізняється оперативністю реагування на виявлені порушення закону, спрощеною процедурою (порядком) провадження. 6. Адміністративна відповідальність за передачу заборонених предметів особам, що містяться в установах Державної кримінально-виконавчої служби, є одним із засобів забезпечення режиму в названих установах» [11, с. 448].

Вчинення даного правопорушення співробітниками кримінально-виконавчої системи не виключає за змістом застосування адміністративно-правової норми, оскільки співробітники кримінально-виконавчої системи в даному контексті виступають як посадові особи Державної кримінально-виконавчої служби України, що мають спеціальні звання і обіймають посади в структурі державних органів, які виконують покарання.

Необхідно зазначити, що суспільна небезпека, яка виходить від співробітників як суб'єктів адміністративного правопорушення, на порядок вища, ніж небезпека, що виходить від інших осіб, які вчиняють адміністративне правопорушення проти порядку управління, і виражається в такому: по-перше, працівник кримінально-виконавчої системи безпосередньо стикається з режимними обмеженнями в процесі виконання своїх обов'язків, і чинені ними протиправні дії негативно впливають на оперативну обстановку установ виконання покарань. По-друге, він добре усвідомлює можливість настання негативних наслідків застосування заборонених предметів і речей засудженими у своїх протиправних цілях у вигляді вчинення нових протиправних діянь, аж до скоєння кримінальних злочинів, у тому числі вбивства. По-третє, у даного суб'єкта є більше можливостей для скоєння адміністративного правопорушення, оскільки він більш обізнаний про методи протидії проникненню заборонених предметів у виправну установу [12].

При характеристиці адміністративного правопорушення, передбаченого ст.188 КУпАП, О.Г. Ткаченко робить висновок про те, що «передача заборонених предметів є дією суспільно небезпечною, оскільки, по-перше, робить замах на правопорядок в установах КВС і в місцях утримання під вартою, створюючи загрозу спричинення такої шкоди інтересам особи, суспільства і держави, порушуючи впорядкованість, узгодженість і гармонійність відносин у даній сфері. Посягання на правопорядок в установах ДКВС не може бути позбавлено суспільної небезпеки. Взагалі, в реальній дійсності немає таких правопорушень, які б не заподіювали шкоди суспільним відносинам. Також суспільно небезпечно передача заборонених предметів не тільки завдає шкоди правопорядку в установах ДКВС, нормальній діяльності останніх, але й на певному етапі може становити загрозу

заподіяння більшої шкоди (наприклад, призвести до дезорганізації функціонування установ ДКВС і т.п.), проте в разі вчасного вживання необхідних і достатніх заходів адміністративної відповідальності, така можливість не здійсниться» [11, с. 449-450].

А. Рипан зазначає, що ефективність протидії адміністративним корупційним деліктам здебільшого залежить від адекватності їх кваліфікації, яка є важливим етапом застосування відповідних норм антикорупційного законодавства. Практичне значення кваліфікації полягає у забезпеченні принципів законності, об'єктивної істини, відповідності покарання вчиненому правопорушенню. Її здійснення потребує спеціальної фахової підготовки, відповідного життєвого досвіду, знань і вміннь щодо заходів і методів застосування норм права [13].

Варто погодитися з С.Т. Асаиновим у тому, що суспільна небезпека адміністративних корупційних право-

порушень характеризується участю в них посадових осіб або інших державних службовців, що створює підстави для процвітання корупції, і в тому, що обов'язковим атрибутом корупції є збагачення державних службовців шляхом хабарництва, використання службового становища у всіх його проявах [14, с. 38].

Висновки. Отже, спираючись на викладене вище, необхідно зазначити, що закріплення в кримінальному законодавстві України норми, яка регулюватиме заборону передачі або спроби передачі заборонених предметів будь-яким способом на територію виправної установи співробітником ДКВС України, буде впливати на зменшення випадків незаконної передачі заборонених предметів та стане одним з основних факторів, що сприятиме скороченню злочинів корупційної спрямованості в механізмі протидії корупції в кримінально-виконавчій системі України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бейсикова Г.З. Дисциплинарная ответственность сотрудников органов уголовно-исполнительной системы : теория и практика [Электронный ресурс] / Г.З. Бейсикова. – Режим доступа : http://www.akuis.kz/rio/conf_2004/doc/razdel2/beisikova.html
2. Братель С.Г. Особливості юридичної відповідальності працівників міліції [Електронний ресурс] С.Г. Братель / Митна справа. – 2011. – № 4(76). Частина 2. – С. 299–305. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ms/2011_4_2/299.pdf
3. Соколов А.В. Ответственность сотрудников оперативных подразделений ФСИН России [Электронный ресурс] / А.В. Соколов. – Режим доступа : http://www.juristlib.ru/book_7982.html
4. Колпаков В.К. Административно-деліктний феномен: Монографія. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 528 с.
5. Калашник М.В. Юридична відповідальність працівників органів внутрішніх справ [Електронний ресурс] М.В. Калашник / Право і безпека // Науковий журнал. – 2012. – № 1(43). – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pib/2012_1/PB-1/PB-1_16.pdf
6. Колосков А.М. Особенности дисциплинарной ответственности сотрудников уголовно-исполнительной системы [Электронный ресурс] / А.М. Колосков / Вестник института. – С. 44-46. Режим доступа : http://www.vipe-fsin.ru/journal_bulletin_of_the_institute/archive/magazine/08/13.pdf
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України : [Станом на 5 вересня 2008 р.]. – К. : Велес, 2008. – 176 с.
8. Корупція та відповідальність за корупційні дії : Навчально-методичний посібник / За заг. ред. проф. К.М. Левківського. – Львів : Астролябія, 2009. – 160 с.
9. Асаинов С.Т. Административно-правовая характеристика понятия и состава коррупционных правонарушений [Электронный ресурс] / С.Т. Асаинов // Экономика и право Казахстана. – 2007. – № 2. – С. 33–36. – Режим доступа : http://www.apelsin-ka.com/content/files/02_07.pdf
10. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції». Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення». Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення організаційно-правових основ боротьби із злочинністю та корупцією» : чинне законодавство станом на 1 липня 2011 року : (відповідає офіц. текстові) – К. : Алеута; ЦУЛ, 2011. – 48 с.
11. Ткаченко О.Г. Загальна характеристика та особливості адміністративної відповідальності за передачу заборонених предметів в установи виконання покарань [Електронний ресурс] / О.Г. Ткаченко // Форум права. – 2008. – № 2. – С. 447-452. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-2/08toguvp.pdf>
12. Сивцов С.А. Ответственность сотрудников уголовно-исполнительной системы в механизме противодействия коррупции [Электронный ресурс] / С.А. Сивцов // Юридические науки. – 2011. Выпуск 4(14). – С. 186-190. – Режим доступа : <http://www.jurvestnik.psu.ru>
13. Рипан А. Адміністративна відповідальність за корупційні діяння [Електронний ресурс] / А. Рипан // Правовий тиждень. – 18 грудня 2007 р. – № 51(72). – Режим доступу : <http://www.legalweekly.com.ua/article/?uid=200>
14. Асаинов С.Т. Общие и специальные меры предупреждения коррупции в сфере государственного управления [Электронный ресурс] / С.Т. Асаинов // Экономика и право Казахстана. – 2007. – № 2. – С. 36-40. – Режим доступа : http://www.apelsin-ka.com/content/files/02_07.pdf